

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date: 01/07/2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 16/08/2022

Liseye Geçişte Kariyer Planlaması: Umut ve Aile Desteğinin Rolü¹

Gürcan ŞEKER²

Öz

Bu çalışmanın amacı, liseye geçiş sürecinde olan sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlamaya verdikleri önemin yordayıcısı olarak umut ve kariyere ilişkin aile desteğinin incelenmesidir. İlişkisel modelde tasarlanmış olan bu çalışmanın verilerinin toplanmasında, Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ), Çocuklarda Umut Ölçeği ve Kariyer İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri, Niğde İl Merkezinde yer alan ortaokulların sekizinci sınıflarında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan, 639 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %52'si kız, %48'i erkektir. Araştırma verileri SPSS 24.0 programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, umut ve kariyere ilişkin aile desteği ile kariyer planlama arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Regresyon analizine ilişkin bulgular, umut ve kariyere ilişkin aile desteğinin sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlamaya verdiği önemin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına ilişkin sonuçlar ise; umudun sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlamasında kariyere ilişkin aile desteğine göre daha önemli bir yordayıcı değişken olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer planlama, Umut, Kariyere ilişkin aile desteği, Sekizinci sınıf öğrencileri

¹ Bu çalışma daha önce 18-22 Nisan 2018 tarihinde Antalya'da yapılan 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Niğde, Türkiye

E-mail: gurcanseker@ohu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-6633-7859

Atıf İçin / For Citation: ŞEKER, G. (2022). Liseye geçişte kariyer planlaması: Umut ve aile desteğinin rolü *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED*, Cilt/Volume 4, Sayı/Issue 7, 687-702. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed>

Career Planning in Transition to High School:

The Role of Hope and Family Support

Abstract

The aim of this study is to examine family support for hope and career as a predictor of the importance given to career planning by eighth grade students who are in the process of transitioning to high school. The Career Development Scale for Children, the Hope Scale for Children and Career Related Parental Support Scale were used to collect the data of this study, which was designed in a relational model. The data of the research were collected from 639 students who were studying in the eighth grade of secondary schools in Niğde City Center and voluntarily participated in the research. 52% of the students participating in the research are girls and 48% are boys. Research data were analyzed with SPSS 24.0 program. Multiple Linear Regression Analysis Technique was used in the analysis of the data. The results of the research show that there is a positive and significant relationship between career planning and hope and career related family support. The findings of the regression analysis reveal that career related family support and hope is a significant predictor of the importance eighth grade students attach to career planning. The results regarding the standardized regression coefficients are; It shows that hope is a more important predictor variable in career planning of eighth grade students than career related family support. The findings were discussed within the framework of the relevant literature.

Key Words: Career planning, Hope, Career related family support, Eighth graders

GİRİŞ

Günümüzde yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler ve insanlığın değişen ve artan talepleri bireylerin meslek seçimleri ve kariyer planlamalarını daha karmaşık hale getirmiştir. Bu durum kariyer gelişimi ve kariyer planlaması konusunun çok daha erken dönemlerde aileler tarafından dikkate alınması gereken bir konu olduğunu göstermektedir.

Kariyer gelişimi, bireyin çocukluğunda büyüyünce ne olacağını hayal etmesiyle temel eğitim döneminde başlayan bir süreç olarak karşımıza çıkmakta ve bu aşamada oluşan kariyer farkındalığı ve kariyer bilinci daha sonra başarılı bir kariyer planlaması için temel oluşturabilmektedir (Arrington, 2000).

Super (1990); çocuklar için bir kariyer gelişim modeli ortaya koymuştur. Bu modelde yer alan merak, araştırma, bilgi, rol modeller, ilgiler, kontrol odağı ve benlik kavramı ve plan yapma gibi öğeler Super'ın çocukluk kariyer gelişim modelinin boyutlarını

oluşturmaktadır. Modelde yer alan öğeler değerlendirildiğinde, çocukların son aşamada planlama sürecine ulaştığı ve plan yapmanın önemini kavramaya başladığı görülmektedir. Planlama aşamasına gelmek için çocukların yeterli mesleki bilgi ve kariyer ilgisine ulaşmış olmaları gerekir (Super, 1990).

Çocukluk dönemi kariyer gelişim sürecine yönelik çalışmaların (Arrington, 2000; Bardick ve diğ., 2004; Magnuson ve Starr, 2000; Watson ve McMahon, 2004; Turner, ve Lapan, 2002) belirli bir dönem sınırlı bir sayıda kaldığı görülürken, Schultheiss ve Stead (2004) tarafından Super'ın çocukluk kariyer gelişimi modeline dayalı olarak geliştirilen 'Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği'nin araştırmacıların kullanımına sunulması ile birlikte çocukluk dönemi kariyer gelişim sürecine yönelik çalışmalarda (Bacanlı ve Sürücü, 2011; Can ve Taylı, 2014; Ferrari ve diğ., 2018; Işık, 2014; Kırdök, 2018; Sürücü ve diğ., 2015; Schultheiss ve diğ., 2005; Stead, ve Schultheiss, 2010; Yayla ve Bacanlı, 2011) artış olduğu gözlenmektedir.

Umut, kariyer gelişim süreci ile ilişkisi incelenen kavramlardan biridir. Snyder (2002), umudu, bireyin amaçlarını 'harekete geçme güdüsü' ve o 'amaçlara ulaşma yolları' ile birlikte düşünme süreci olarak tanımlamıştır. Bu bakımdan umut, bireyler için önemli bir motivasyon kaynağıdır.

Umut, bireylerin kariyer gelişim sürecinde önemli bir öğedir ve bireylerin kariyerlerine ilişkin geleceğini belirleyici gücü vardır (Diemer ve Blustein, 2007). Literatürde umut ve kariyer gelişimine ilişkin kavramlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara bakıldığında; bu çalışmaların yoğun olarak lise dönemindeki ergenler (Bölükbaşı, 2017; Diemer ve Blustein, 2007; Keny ve diğ., 2010; Santilli ve diğ., 2017; Sarı ve Şahin, 2013), Üniversite öğrencileri (Anthis, 2014; Hirschi, 2014; Sung, Turner ve Kaewchinda, 2013; Yakushko ve Sokolava, 2009) ve yetişkinlerle (Santili, Nota, Ginevra ve Soresi, 2014) yürütüldüğü görülmektedir. Yapılan bu araştırmalar umut düzeyinin yüksek olmasının kariyere ilişkin davranışlara yönelik motivasyonu artırdığını ve umudun kariyer gelişim sürecinin pozitif bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır.

Kariyer gelişim süreci üzerindeki etkisi ve kariyer davranışları ile ilişkisi sıklıkla ele alınan kavramlardan biri de aile desteğidir. Okullar, akran grupları kariyer seçimleri

üzerinde etkili olsa da ebeveynlerin çocuklarına yönelik mesleki beklentileri ve düşünceleri kariyer gelişimlerinde ve kariyer seçimlerini şekillendirmede anahtar role sahiptir (Ferry, 2006).

Ebeveynlerin finansal kaygıları ve beklentilerine belirli meslek alanlarına yönelik kendi ön yargıları veya tutumları da eklenince, çocuklarının kariyer seçimleri ve planları üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak etkileme rolünü üstlenebilmektedirler (Clutter, 2010).

Ergenlerin kariyer gelişim süreçlerinde aile etkisi ve etkileşiminin; kariyer planlama (Hargrove ve diğ., 2005; Hariko ve Anggriana, 2019; Penick ve Jepsen, 1992), kariyer seçimleri (Bregman ve Killen, 1999; Jungen, 2008; Paloş ve Drobot, 2010İ; Tanhan ve Yılmaz, 2017) ve kariyer gelişimleri (Bakır ve Büyükgöze-Kavas, 2021; Clutter, 2010; Kutlu ve Apaydın, 2019; Middleton ve Loughhead, 1993; Turner ve Lapan, 2002) üzerindeki etkileri ile ilgili literatürde farklı çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular, ailenin çocuk ve ergenin kariyer gelişim süreçlerinde önemli bir yordayıcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye’ de liselere geçiş sürecinde son yirmi yılda farklı sınav ve farklı geçiş sistemleri denenmiş (Çelik, 2011) ve hala her yıl önemli sayıda öğrenci gerek sınav ile gerekse sınavsız yerleştirme ile ortaöğretime geçiş sancısı yaşamaktadır.

Türkiye’de 2018 yılından bu yana uygulamada olan Liseye Geçiş Sistemi (LGS) sadece merkezi sınavı değil, sınavsız geçişi de içine alan ve ortaokuldan ortaöğretime geçişin uygulandığı bir sistemdir. Bakanlık verileri yaklaşık bir milyonu sınava giren toplamda ise 1.236.000 sekizinci sınıf öğrencisinin LGS ile ortaöğretime geçiş sürecinin tamamlandığını ortaya koymaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2022).

Liseye Geçiş Sistemi’ne ilişkin veriler dikkate alındığında liseye geçiş sürecinde olan bu öğrencilerin doğru ve etkili tercihler yapabilmesi adına kariyer planlama ve kariyer farkındalığına yönelik kariyer gelişimi odaklı çalışmalar önem kazanmaktadır. Türkiye’de liseye geçiş sürecinde olan ortaokul öğrencilerinin kariyer planlama ya da kariyer gelişim sürecine ilişkin çalışmaların (Can ve Taylı, 2014; Yayla ve Bacanlı, 2011) ise sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, liseye geçiş sürecindeki ortaokul

öğrencilerinin kariyer gelişim süreci, kariyer planlama ve kariyer kararı verme konusunda yaşadıkları problemlerin dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında da liseye geçiş aşamasında bulunan sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlarında umut ve aile desteği gibi faktörlerinin rolünün incelenmesine yönelik bir araştırma planlanmış ve bu doğrultuda umut ve aile desteği değişkenlerinin liseye geçiş aşamasındaki öğrencilerin kariyer planlarını ne düzeyde yordadığına ilişkin bulguların ortaya konulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada umut ve aile desteği değişkenlerinin sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlama süreci ile ilişkisini incelenmeyi amaçlaması nedeni ile ilişkisel modelde tasarlanmıştır. İlişkisel araştırmalar, en az iki değişken arasındaki korelasyonun incelendiği çalışmalardır (Christensen ve diğ., 2014).

Çalışma Grubu

Araştırma liseye geçiş aşamasında olan öğrencilerin kariyer planlama süreçlerini yordayıcı değişkenlerin incelenmesini amaçladığından araştırmanın çalışma grubunu, Niğde İl Merkezinde yer alan ortaokulların sekizinci sınıflarında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan, 639 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %52'si kız, %48'i erkektir.

Veri Toplama Araçları

Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği: Araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer planlamaya verdikleri önemi belirlemek için orijinali Schultheiss ve Stead (2004) tarafından geliştirilen ve Türk kültürüne uyarlama çalışması Bacanlı ve diğerleri (2007) tarafından yapılan “Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği-(ÇKGÖ)”nin 11 maddelik ‘Planlama’ alt boyutu kullanılmıştır. ÇKGÖ’nin teorik temeli Super’ın (1990) çocuklukta kariyer gelişimi modeline dayandırılmıştır. ÇKGÖ toplam 52 maddeden oluşan 3’lü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin sekiz alt boyutu vardır. Ölçekten alınan yüksek puan kariyer gelişimi düzeyinin yüksek, düşük puan ise düşük olduğunu göstermektedir. Sekiz alt boyuttan oluşan ÇKGÖ’nün ‘Planlama’ boyutu çocukların geleceği

planlamalarının önemini ortaya koymaktadır. Uyarlama çalışmasında bu boyutun iç tutarlık katsayısı .81 bulunmuştur. Yapılan araştırma kapsamında da 'Planlama' alt boyutunun iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve uyarlama çalışmasında olduğu gibi iç tutarlık katsayısının .81 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuklarda Umut Ölçeği: Çocuklarda umut ölçeği (ÇUÖ), Snyder ve diğerleri (1997) tarafından geliştirilmiş, Atik ve Kemer (2009) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. 'Amaca Güdülenme' ve 'Amaca Ulaşma Yolları' olarak iki boyuttan oluşan ölçek, 8-16 yaş aralığındaki çocuklara uygulanabilmektedir. Toplamda altı maddeden oluşan ölçek 6'lı likert şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan en düşük puan 6, en yüksek puan ise 36'dır. Snyder ve diğerleri (1997) umut ölçeğinin iki faktörün toplamından oluştuğunu fakat bu faktörlerin ayrı boyutlar olarak kullanılmaması gerektiğini bundan dolayı da sadece toplam ölçek için iç tutarlık katsayısının hesaplanmasının uygun olacağını belirtmişlerdir.

Kariyer İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği (KİEDÖ): Kariyer İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği; ortaokul öğrencilerinin eğitimsel ve mesleki gelişim konusunda algıladıkları ebeveyn desteğini ölçmek için Turner ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilmiş, Güneş (2015) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. KİEDÖ; 4 alt ölçek ve 27 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte algılanan aile desteği; araçsal yardım (7 madde), kariyere ilişkin modelleme (7 madde), sözel teşvik (6 madde), duygusal destek (7 madde) olarak dört alt ölçekle ölçülmektedir. Ölçekten toplan puan alınabilmekte ve ölçekten alınan en yüksek puan 135, en düşük puan ise 27'dir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır. Veri seti, regresyon analizinin varsayımları olan; normallik, doğrusallık, eşvaryanslılık, uç değerler, hataların bağımsızlığı, çoklu bağlantı ve teklik açısından kontrol edilmiştir. Normallik, doğrusallık ve eşvaryanslılık için artıkların saçılım grafiği incelenmiş ve bu varsayımların karşılandığı görülmüştür. Hataların bağımsızlığını varsayımının karşılanıp karşılanmadığını incelemek için Durbin-Watson değerlerine bakılmış ve 1.89 değerinin elde edildiği görülmüştür. Bu değer '2' civarında olması, hataların birbirleriyle ilişkisiz

olduğunun bir göstergesidir. Çoklu bağlantı ve teklik probleminin olup olmadığının tespiti için yordayıcı değişkenler arası ilişkiler ile tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda yordayıcı değişkenler arası ilişkinin orta düzeyde olduğu, tolerans değerlerinin .10'dan küçük olmadığı ve VIF değerlerinin de 10'dan büyük olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda veri setine ilişkin çoklu bağlantı ve teklik problemlerinin olmadığı ve veri setinin regresyon analizine ilişkin varsayımları karşıladığı görülmüştür.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular iki aşamada el alınmıştır. İlk aşamada öğrencilerinin kariyer planlama puanları ile umut ve aile desteği puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiş, ikinci aşamada ise çoklu regresyon analizinden elde edilen bulgular incelenmiştir. Değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları tablo-1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Kariyer Planlama, Umut ve Aile Desteği Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Umut	Aile Desteği	Kariyer Planlama
Umut	1		
Aile Desteği	.405**	1	
Kariyer Planlama	.496**	.363**	1
\bar{X}	26.35	94.30	28.76
Ss	5.93	21.56	3.76

**p<.01

Tablo 1 incelendiğinde kariyer planlama ile umut arasında ($r = .50$, $p < .01$) ve kariyere ilişkin aile desteği ($r = .36$, $p < .01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

İkinci aşamada çoklu regresyon analizine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiş ve regresyon analizi sonuçları tablo-2 'de verilmiştir.

Tablo 2.*Regresyon Analizi Sonuçları*

<i>Yordayıcı Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>β</i>
Umut	.26	.03	.42*
Kariyer İlişkin Aile Desteği	.03	.01	.19*
R ²	.28		
Adjusted R ²	.27		

p<.05

Çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; umut ve kariyere ilişkin aile desteği değişkenlerinin birlikte kariyer planlamasına ilişkin varyansın %27'sini (Adjusted R² = .27) açıkladığı görülmektedir.

Standartlaştırılmamış regresyon katsayıları incelendiğinde Umut ($B = .26$, $t = 11.314$) ve kariyere ilişkin aile desteğinin ($B = .034$, $t = 5.266$) kariyer planlamasının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına (β) ilişkin veriler; umudun ($\beta = .42$) sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlamasında kariyere ilişkin aile desteğine ($\beta = .19$) göre daha önemli bir yordayıcı değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada liseye geçiş aşamasında olan sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlamasına verdikleri önemin yordayıcıları olarak umut ve kariyer ilişkin aile desteği değişkenleri incelenmiştir. Bu kapsamda, çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ve elde edilen bulgular; umut ve kariyere ilişkin aile desteğinin, sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlamaya verdiği önemin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer bir ifade ile, liseye geçiş sürecinde olan sekizinci sınıf öğrencilerinin umut düzeyleri ve kariyere ilişkin aileden algıladıkları destek arttıkça kariyer planlamasına verdikleri önem de artmaktadır.

Umudun, bireylerin yaşamlarında çok yönlü etkileri olan bir kavram olarak, kariyer gelişim sürecinde ele alınan önemli değişkenlerden biri olduğu söylenebilir. Literatürde kariyer gelişim sürecinde umut ile ilişkili olduğu düşünülen kariyer davranışları ile ilişki farklı çalışmalar (Akbulut, 2010; Brown ve diğ., 2013; Hirschi ve diğ., 2015; Kepir, 2011; Sarı ve Şahin, 2013; Sung ve diğ., 2013) yer almakta ve bu çalışmalardan elde edilen bulgular kariyere ilişkin davranışların anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır. Umut değişkeninin kariyer planlamaya verilen önemi ne düzeyde yordadığını ele alan bu çalışmadan elde edilen önemli bir bulgu da, standartlaştırılmış regresyon katsayılarına ilişkin elde edilen veriler dikkate alındığında, kariyer planlama sürecinde umudun kariyer ilişkin aile desteğine göre daha önemli bir yordayıcı değişken olduğu bulgusudur.

Ailenin çocukların kariyer gelişiminden önemli bir rol oynadığı genel olarak kabul gören bir olgudur (Whiston ve Keller, 2004). Ailelerin, ergenin kariyer gelişim sürecine etkilerinin önemi bilinmesine rağmen, ailenin kariyer gelişim sürecine katkıları konusunda kariyer alanına özgü niteliklerden çok ailenin genel özelliklerine odaklanmaktadır (Hargrove ve diğ., 2005). Bununla birlikte ailenin kariyer gelişim sürecine etki ve desteğini ortaya kariyer alanına özgü ölçeklerden elde verilerle ortaya koyan çalışmalardan (Dursun ve Kara, 2019; Fouad ve diğ., 2016; Keller ve Whiston 2008; Michael ve diğ., 2015; Tecimer, 2017; Turner ve Lapan, 2002; Turner ve diğ., 2003; Ülker, 2015) elde edilen bulgular, ailenin kariyer gelişim sürecinde önemli bir yordayıcı değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular da, literatürde yer alan birçok çalışma bulgusuna benzer şekilde, aile desteğinin kariyer planlama sürecine ilişkin anlamlı bir yordayıcı olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de liseye geçiş sürecinde olan ortaokul öğrencileri ile yapılan çalışmaların (Ocak ve diğ., 2015; Öztürk ve Aksoy, 2014; Şad ve Şahiner, 2016) sınav ve sınavın içeriğine yönelik değerlendirmeleri içerirken, ortaokul dönemindeki öğrencilerin kariyer gelişim süreçlerine yönelik çalışmaların (Aktın, 2017; Bacanlı ve Sürücü, 2011; Can ve Taylı, 2014; Işık, 2014; Sürücü ve diğ., 2015; Yayla ve Bacanlı, 2011) sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, liseye geçiş sürecindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin kariyer planlamaya verdiği önemin yordayıcıları olarak umut ve kariyere

ilişkin aile desteğinin incelendiği bu çalışmanın literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırma bazı sınırlılıklara sahiptir. Bu araştırmanın sınırlılıklarından birisi, çalışma grubuna kolay ulaşımın sağlanması amacı ile seçkisiz olmayan örnekleme yönteminin kullanılmış olması ve liseye geçiş aşamasında oldukları düşüncesi ile çalışmanın sadece sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüş olmasıdır. Konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmaların farklı sınıf düzeylerini de içermesi ve seçkisiz örnekleme yöntemlerinin tercih edilmesi ve bunun yanında öğrencilerin liseye geçiş süreci ile ilgili duygu ve düşünceleri hakkında derinlemesine bilgi alınabilmesi için nitel ya da karma yöntem çalışmalarının tercih edilmesi bir öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, N. (2010). *12. Sınıfta Okuyan Kız ve Erkek Öğrencilerin Mesleki Olgunluk ve Umutsuzlukları Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Akos, P., Konold, T., ve Niles, S. G. (2004). A career readiness typology and typical membership in middle school. *The Career Development Quarterly*, 53(1), 53-66. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2004.tb00655.x>
- Aktın, K. (2017). 6. sınıf kız çocuklarında kariyer bilinci üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1619-1634.
- Anthis, K. (2014). Hope, will, purpose, competence, and fidelity: Ego strengths as predictors of career identity. *Identity*, 14(2), 153-162. <https://doi.org/10.1080/15283488.2014.892001>
- Arrington, K. (2000). Middle grades career planning programs. *Journal of Career Development*, 27(2), 103-109. <https://doi.org/10.1177/089484530002700204>
- Atik, G.ve Kemer, G. (2009). Çocuklarda Umut Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İlköğretim Online*, 8(2).

- Bacanlı, F., Özer, A. ve Sürücü, M. (2007). Çocuklar için kariyer gelişim ölçeği'nin faktör yapısı ve güvenilirliği. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çeşme, izmir.
- Bacanli, F. ve Sürücü, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri İle Ebeveyne Bağlanmaları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 9(4).
- Bakır, V. ve Büyükgöze-Kavas, A. (2021). Çocukların kariyer gelişiminde ebeveyn desteği ve sosyo-demografik özelliklerin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 119-136.
- Bardick, A. D., Bernes, K. B., Magnusson, K. C., ve Witko, K. D. (2004). Junior high career planning: What students want. *Canadian Journal of Counselling*, 38(2), 104.
- Bölükbaşı, A. (2017). *Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisinde İyimserlik ve Umudun Aracı Rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bregman, G. ve Killen, M. (1999). Adolescents' and young adults' reasoning about career choice and the role of parental influence. *Journal of research on adolescence*, 9(3), 253-275.
- Brown, S. D., Lamp, K., Telander, K., ve Hacker, J. (2013). Career development as prevention: Toward a social cognitive model of vocational hope. In E. M. Vera (Ed.), *The Oxford handbook of prevention in counseling psychology*. (pp. 374-392). New York: Oxford University Press
- Can, A. ve Taylı, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2).
- Christensen, L. B., Johnson, B. ve Turner, L. A. (2014). *Research methods, design, and analysis*. Twelfth Edition, Edinburgh: Pearson Education Limited
- Clutter, C. (2010). The effects of parental influence on their children's career choices. (Doctoral Dissesertation). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global.

Retrieved from
at:<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsoai&AN=edsoai.ocn642826645&lang=tr&site=eds-live>

- Dursun, A. ve Kara, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinde kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcısı olarak kariyer kararı yetkinlik beklentisi ve kariyer seçiminde aile etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 39-55.
- Ferrari, L., Nota, L., Schultheiss, D. E., Stead, G. B., ve Davis, B. L. (2018). Validation of the childhood career development scale among Italian middle school students. *Journal of Career Assessment*, 26(4), 732-748. <https://doi.org/10.1177/1069072717727483>
- Ferry, N.M. (2006). Factors influencing career choices of adolescents and young adults in rural Pennsylvania. *Journal of Extension*, 44 (3), 1-6.
- Fouad, N. A., Kim, S. Y., Ghosh, A., Chang, W. H., ve Figueiredo, C. (2016). Family influence on career decision making: Validation in India and the United States. *Journal of Career Assessment*, 24(1), 197-212. <https://doi.org/10.1177/1069072714565782>
- Hargrove, B. K., Inman, A. G., ve Crane, R. L. (2005). Family interaction patterns, career planning attitudes, and vocational identity of high school adolescents. *Journal of Career Development*, 31(4), 263-278. <https://doi.org/10.1007/s10871-005-4740-1>
- Hariko, R. ve Anggriana, T. M. (2019). Reviewing the role of families in student career planning. *Konselor*, 8(1), 6-11. <https://doi.org/10.24036/0201981102526-0-00>
- Hirschi, A., Abessolo, M. ve Froidevaux, A. (2015). Hope as a resource for career exploration: Examining incremental and cross-lagged effects. *Journal of Vocational Behavior*, 86, 38-47. doi:10.1016/j.jvb.2014.10.006
- Işık, E. (2014). Çocuk kariyer gelişimi ile yaşam doyumu ve durumluk kaygı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 13(2).

- Keller, R. K. ve Whiston, S. C. (2008). The role of parental influences on young adolescents' career development. *Journal of Career Assessment*, 16, 198–217. doi:10.1177/1069072707313206
- Kepir, D. D. (2011). *Üniversite Adaylarında Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar, Mesleki Olgunluk ve Umut Düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Kirdök, O. (2018). Secondary school students positive and negative perfectionism as a predictor of career development. *Educational Research and Reviews*, 13(20), 696-703.
- Kutlu, A. ve Apaydın, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin algılanan anne baba tutumlarının kariyer gelişimleri ile ilişkisi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 54-72.
- Magnuson, C. S. ve Starr, M. F. (2000). How early is too early to begin life career planning? The importance of the elementary school years. *Journal of Career Development*, 27(2), 89-101. <https://doi.org/10.1177/089484530002700203>
- McMahon, M. ve Rixon, K. (2007). The career development of rural Queensland children. *Australian Journal of Career Development*, 16(2), 39-50. <https://doi.org/10.1177/103841620701600207>
- Michael, R., Cinamon, R. G., ve Most, T. (2015). Career-related parental support of adolescents with hearing loss: Relationships with parents' expectations and occupational status. *American Annals of the Deaf*, 160(1), 60–72
- Middleton, E. B. ve Loughhead, T. A. (1993). Parental influence on career development: An integrative framework for adolescent career counseling. *Journal of career development*, 19(3), 161-173. <https://doi.org/10.1177/089484539301900302>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022). 2022 Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav Raporu. Erişim Adresi: <https://odsgm.meb.gov.tr/www/liselere-gecis-sistemi/kategori/94> (07.07.2022 tarihinde erişilmiştir).

- Ocak, G., Akgül, A. ve Yıldız, S.Ş. (2015). İlköğretim Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sistemi'ne (OGES) Yönelik Görüşleri (Afyonkarahisar Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 37-55.
- Öztürk, F. Z., & Aksoy, H. (2014). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Modelinin 8. Sınıf Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Ordu İli Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 439-454.
- Palladino Schultheiss, D. E. ve Stead, G. B. (2004). Childhood career development scale: Scale construction and psychometric properties. *Journal of Career Assessment*, 12(2), 113-134. <https://doi.org/10.1177/1069072703257751>
- Paloş, R. ve Drobot, L. (2010). The impact of family influence on the career choice of adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3407-3411. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.524>
- Penick, N. I. ve Jepsen, D. A. (1992). Family functioning and adolescent career development. *The career development quarterly*, 40(3), 208-222. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1992.tb00327.x>
- Santilli, S., Marcionetti, J., Rochat, S., Rossier, J. ve Nota, L. (2017). Career adaptability, hope, optimism, and life satisfaction in Italian and Swiss adolescents. *Journal of Career Development*, 44(1), 62-76. <https://doi.org/10.1177/0894845316633793>
- Santilli, S., Nota, L., Ginevra, M. C., ve Soresi, S. (2014). Career adaptability, hope and life satisfaction in workers with intellectual disability. *Journal of Vocational Behavior*, 85(1), 67-74. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2014.02.011>
- Sarı, S.V. (2011). *Lise son sınıf öğrencilerinin mesleğe karar verme öz-yeterliliklerini yordamada umut, kontrol odağı ve çok boyutlu mükemmeliyetçilik özelliklerinin rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Sarı S.V. ve Şahin M. (2013). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleğe Karar Verme Özyeterliliğini Yordamada Umut ve Kontrol Odağının Rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21.

- Schultheiss, D. E. P., Kress, H. M., Manzi, A. J., ve Glasscock, J. M. J. (2001). Relational influences in career development: A qualitative inquiry. *The Counseling Psychologist*, 29(2), 216-241. <https://doi.org/10.1177/0011000001292003>
- Schultheiss, D. E. P., Palma, T. V., ve Manzi, A. J. (2005). Career development in middle childhood: A qualitative inquiry. *The Career Development Quarterly*, 53(3), 246-262. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2005.tb00994.x>
- Stead, G. B. ve Schultheiss, D. E. P. (2010). Validity of childhood career development scale scores in South Africa. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 10(2), 73-88. <https://doi.org/10.1007/s10775-010-9175-y>
- Sung, Y., Turner, S. L., ve Kaewchinda, M. (2013). Career development skills, outcomes, and hope among college students. *Journal of Career Development*, 40(2), 127-145.
- Super, D.E. (1990). A life span, life space approach to career development. D. Brown & L. Brooks (Ed.) içinde, *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (2. ed., ss. 197–261). San Fransisco: Jossey-Bass.
- Sürücü, M., Konaş, H. ve Bacanlı, F. (2015). Üstün Yetenekli İlköğretim Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri. *Electronic Turkish Studies*, 10(15).
- Şad, S ve Şahiner, Y . (2016). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sistemine İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri. *İlköğretim Online*, 15 (1),
- Tanhan, F. ve Yılmaz, Ü. (2017). Öğrencilerin kariyer seçimlerinde aile ve sosyal medyanın etkisinin incelenmesi: Bir odak grup çalışması. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(35), 35-47.
- Trusty, J., Niles, S., ve Carney, J. (2005). Education-career planning and middle school counselors. *Professional School Counseling*, 9(2), 136-143. <https://doi.org/10.1177/2156759X0500900203>
- Turner, S. L., Alliman-Brissett, A., Lapan, R. T., Udiipi, S. ve Ergun, D. (2003). The career-related parent support scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 36(2), 83-95. <https://doi.org/10.1080/07481756.2003.12069084>

- Turner, S. ve Lapan, R. T. (2002). Career self-efficacy and perceptions of parent support in adolescent career development. *The Career Development Quarterly*, 51(1), 44-55. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2002.tb00591.x>
- Ülker, A. (2015). *Kız meslek lisesi öğrencilerinde kariyer kararı yetkinlik beklentisinin yordayıcısı olarak aile etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mevlâna Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Watson, M. ve McMahon, M. (2004). Children's career development: A metatheoretical perspective. *Australian Journal of Career Development*, 13(3), 7-12. <https://doi.org/10.1177/103841620401300303>
- Whiston, S. C. ve Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32, 493-568. <https://doi.org/10.1177/0011000004265660>
- Yayla, A. ve Bacanlı, F. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(3).